

СТАНОВИЩЕ

От: доц. д-р Камен Димитров Петров – УНСС –град София, научна специалност „Народно стопанство (Геоикономика и регионално развитие)

Научна специалност: 3.7. Администрация и управление (Регионално развитие)

Основание: Заповед №РД- 20-119/22.02.2022 г. на Ректора на СУ Св. Кл. Охридски

Автор на дисертационния труд: **Елена Митова Каменова**

Тема на дисертационния труд: Влияние на демографската ситуация върху развитието на човешкия капитал и сребърната икономика на Република България след 1990 г.“

1. Информация за дисертанта

Елена Каменова е родена на 29 юли 1981 г. Завършила е бакалавърска степен по политически науки, а след това и магистърска степен по международни отношения. Биографията показва, че в периода 2005-2018 г. е работил в дирекция „Комуникации“ на Администрацията на Народното събрание. Записана е като докторант на 1 февруари 2019 г. в редовна форма на обучение. След изпълнение на индивидуалния план и положените изпити докторантът Елена Каменова е отстранен от 1 февруари 2022 г. с право на защита. Други биографични данни не са приложени. Очевидно е, че докторантът има практически опит и биография, която е благоприятна за изследване.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е в обем от 267 страници включително и източниците без приложенията. Включва увод, три глави, заключение, приноси, публикации на автора, библиография и приложения. Трябва да се отбележи, че фокусът на дисертацията е върху влиянието на демографската ситуация върху развитието на човешкия капитал и сребърната икономика на република България след 1990 г. Авторката се е опитала да изведи факторите, които влияят върху демографската ситуация, както и върху методите за прогнозирането ѝ. Именно това прави дисертационния труд актуален, доколкото измерването на фактори като човешки капитал и сребърната икономика са отдавна известни, но всеобхватно изследване на възможните фактори за инфлация е наистина нещо ново. Допълнителен аргумент за актуалността на темата е необходимостта да се работи усилено по проблемите на демографията в страна, където имаме известно изоставане. За да се оцени правилно демографската ситуация е необходимо да се познават факторите, които водят до нейната промяна, за да може чрез въздействие върху тези фактори, когато това е възможно, да се постига желаната стабилност или да се търсят компенсиращи механизми, когато въздействието върху факторите не е възможно. Обектът, предметът, времевият и териториалният обхват на изследването са дефинирани коректно. Важното е да отбележим, че по-големият обем е основателен поради избория голям период за научно изследване. Целта на дисертационното изследване е да се

очертаят основните параметри на демографската ситуация в България в периода 1990 – 2019 г., като се изследват и анализират факторите и причините, които формират демографските процеси и как те влияят върху развитието на човешкия капитал и сребърната икономика в страната, както и да се обоснове, че процесът на влияние е двупосочен. За постигане на целта са формулирани седем изследователски задачи, чието изпълнение е разгърнато в текста на дисертационния труд. На практика трудът е изложен с първа част посветена на теоретичните постановки на човешкия капитал и сребърната икономика. Втората част се прелива в демографската ситуация в България: развитие и тенденции с акцент върху последните 30 години (1990 – 2019 г.). А третата глава е насочена към измерване на потенциала на човешкия капитал в България в периода 1992 – 2019 г. Специално внимание в нея е посветено на анализа на влиянието на демографската ситуация в България върху развитието на човешкия капитал и сребърната икономика. По отношение на представителността на данните, изложени в труда може да се отбележи, че са с необходимата представителност и актуалност. Цитирането и позоваването на първичните литературни, статистически и справочни източници е коректно. В техническо отношение дисертацията е добре оформена. Качеството на таблиците и фигурите е на нужното ниво. Документационният материал е точно изведен и изчерпателен. Стилът и езикът на изложение са на добро равнище за дисертационен труд.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Общото впечатление от дисертационния труд е, че той е резултат от задълбочена и добросъвестно извършена изследователска работа. В резултат от проведеното дисертационно изследване, описано в трите глави на дисертационния труд, поставените изследователски задачи са изпълнени, а целта на изследването е постигната. Докторант **Елена Митова Каменова** изразява мотивирано становището си по всеки разгледан аспект, научните постижения са апробирани с практическа реализация. Високо оценявам огромното количество работа, включително сериозните усилия положени за преодоляване на всички трудности по обработката и анализирането на значителен по-обем информация за един изключително дълъг период от близо 30 години. Считаю, че е необходимо да обобщя, че оценката ми за труда е изцяло положителна и трудът е постигнал поставените цели и задачи съобразно изискванията за подобни изследвания.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Докторантът **Елена Митова Каменова** е посочила четири научно-приложни приноса на дисертационния си труд. Съгласен съм в общи линии с така формулираните приноси, като считам, че втори, трети и четвърти може да се прецизират. Приемам, че първите два приноса могат да се класифицират като научни, а следващите два – като приложни. Смятам, че най-значимият принос на дисертационното изследване е формулираният под №2, а именно: „Направен е теоретичен обзор на развитието на концепцията за човешкия капитал, неговото формиране и методите за измерването му. Разгледани са подробно научни теории и изследвания за връзката между човешкия капитал и икономическия растеж, които са използвани като основа за провеждане на изследване на потенциала на човешкия капитал в България, като в хода на разработката е доказана неговата ключова роля за икономическото развитие на страната“. В резултат на проведеното теоретично и емпирично изследване по проблемите на демографията докторант **Елена Митова**

Каменова са установени редица закономерности. Считаю, че формулираните от авторката приноси са постигнати, показват основните достойнства на дисертационния труд и са свързани с обогатяване на съществуващите знания и приложението им в практиката.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Авторката Елена Митова Каменова декларира четири публикации, свързани с апробирането на резултатите от дисертационния труд. Първата публикация „Human Capital Potential in Bulgaria by region 2000 - 2019”, First Annual Transform4Europe PhD Conference Proceedings “Societal Transformations and Sustainable Development with Respect to Environment in the Post-Covid-19 Digital Era е на английски език. Втората публикация е в съавторство на тема: „Изследване на потенциала на човешкия капитал в България по райони за планиране в периода 2000 – 2019“, Третата публикация е самостоятелна на тема: Раждаемост и плодовитост в България след 1990 г. Сравнителен преглед на показателите на държавите-членки на Европейския съюз“. Последната публикация е на тема: „Развитие на човешкия капитал“. Видно е, че публикациите са в сферата на научното изследване. В заключение, основните резултати от дисертацията са споделени в научната литература. Няма данни за цитиране.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът, чрез който се резюмира дисертационния труд, е в общ обем от 56 страници. Той съдържа обща характеристика на дисертационния труд, кратко изложение на дисертационния труд, основни научни и приложни приноси и списък на публикациите по дисертационния труд. Авторефератът коректно и изчерпателно представя съдържанието на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Представеният за рецензиране дисертационен труд е пълноценно научно изследване. В същото време могат да се направят някои бележки и препоръки по отношение на търсенията на докторанта. Констатира се изложение на известни неща, особено в първа и втора глава. Стилът на изложение на определени места създава впечатление за учебна литература. Заключениеето има характер на резюме. Според мен в него трябва да се акцентира на първо място на ядрото от резултати, но и тенденции. Обзора във втора глава за мен можеше да бъде по-удачен от страна на докторантката предвид видимите възможности, които показва, но това е нейно право да избере подход за анализа. В трета глава докторант Е.Каменова прилага модерни и сложни методи за анализ на факторни влияния и прогнозиране по отношение на човешкия капитал и сребърната икономика. Като се има предвид, че сложните методи са капризни към конкретните условия на приложение, докторантката логично получава някои интересни резултати за стационарност, казуалност и други, според мен, които се нуждаят от по-прецизен коментар и улавяне на тенденциите. Надявам се, че **Елена Митова Каменова** в бъдещата си работа, ще коментира по-целенасочено и смело тенденциите и особеностите на демографското развитие. Посочените препоръки не омаловажават представения дисертационен труд. Те биха допринесли за неговата по-висока научна стойност и практическа приложимост. Накрая бих искал да чуя мнението на докторанта по следния въпрос: В каква степен се реализира „Актуализирана национална стратегия

за демографско развитие на населението в Република България (2012 – 2030 г.) и според Вас тя приложима ли е?

8. Заключение

Дисертационният труд на **Елена Митова Каменова** „Влияние на демографската ситуация върху развитието на човешкия капитал и сребърната икономика на Република България след 1990 г.“ съдържа значими научни приноси и отговаря на изискванията на ЗРАСРБ. Това ми дава основание да предложа на научното жури да даде исканата образователна и научна степен „доктор“ по 3.7 Администрация и управление (Регионално развитие)

Гр. София,

Изготвил становището:

22.03.2022 г.

(доц. д-р Камен Петров)